

Shrnutí hlavních poznatků

- Během let se v Jihočeském kraji, tak jako v celé České republice, postupně zvyšuje zastoupení věkové skupiny 65 let a více let. Od roku 2005 se počet obyvatel starších 65 let zvýšil o 26,4 tisíc. V roce 2014 byli senioři zastoupeni z 18 % na celkovém počtu obyvatel kraje.
- Roste také průměrný věk, v roce 2005 – 39,8 let, v roce 2014 – 41,9 let. Ženy se všeobecně dožívají vyššího věku, rozdíl mezi průměrným věkem žen a mužů byl 2,5 roku (2014).
- Ve věkové skupině 65 a více let je vyšší zastoupení žen. Z počtu obyvatel Jihočeského kraje jsou seniorky zastoupeny z 10,4 %, muži stejného věku ze 7,6 %. Poměr mezi počty mužů a žen ve věku 65 a více let byl v roce 2014 v Jihočeském kraji 73,42 (index maskulinity – počet mužů na 100 žen daného věku), před 10 lety měl tento poměr hodnotu 66,29.
- Index stáří, který vyjadřuje kolik osob ve věku 65 a více let připadá na 100 dětí do 15 let, měl v roce 2005 hodnotu 94,5 a v roce 2014 – 118,4. Index ekonomického zatížení, který vyjadřuje poměr neproduktivní složky obyvatelstva, tedy dětí a osob 65 a více let na 100 osob v produktivním věku měl v roce 2005 hodnotu 40,8, v roce 2014 již 49,7.
- S přibývajícím věkem více vzrůstají podíly ženatých mužů než podíly vdaných žen v důsledku zvyšujícího se počtu ovdovělých žen. Ve věku 65 a více let je ještě 74,1 % mužů ženatých, podíl vdaných žen v tomto věku je jen 38,4 %. Podíl ovdovělých seniorů (14,6 %) je podstatně nižší než podíl vdov v seniorském věku (51,3 %). (SLDB 2011)
- Celkem 30,9 % seniorů uvedlo, že jsou věřící, hlásící se k církvi. Ve věkové skupině 65 a více let byla nejčastěji zaznamenána česká národnost (79,1 %). (SLDB 2011)
- Nejčastější příčinou úmrtí jsou nemoci oběhové soustavy nebo nemoci způsobené zhubnými novotvarami. I přes četnost úmrtí na nemoci oběhové soustavy jsou tyto příčiny úmrtí v rámci mezikrajského srovnání v Jihočeském kraji nejnižší. Podíl úmrtí v kraji, která byla způsobena onemocněním dýchací soustavy, byl v rámci ČR nejvyšší.
- Místo úmrtí se také mírně liší mezi pohlavími. Muži ve věku 65 a více let častěji umírají doma nebo v nemocnici, ženy zase o něco více v zařízeních sociální péče (domovy pro seniory, domovy s pečovatelskou službou apod.).
- Během deseti let se 65letým mužům průměrně prodloužila naděje dožití o 1,90 roku, seniorkám ve věku 65 let o 1,76 roku. Muž z Jihočeského kraje, kterému bylo v letech 2013–2014 65 let se ještě průměrně dožije téměř 16 let a 65letá žena 19 let.
- Z projekce obyvatelstva vyplývá, že se bude během let zvyšovat počet obyvatel ve věku od 65 let. Předpokládaný počet seniorů bude v roce 2015 – 114 574 a v roce 2050 již 193 450, což je nárůst o téměř 70 %.
- Ve vzdělanostní struktuře seniorů se s věkem zvyšuje podíl osob se základním vzděláním a snižuje podíl osob s maturitou a s vysokoškolským vzděláním. Z obyvatel ve věku 65 a více let měla třetina základní vzdělání, je častější u žen než mužů. Maturitu mělo 24 % a vysokoškolské vzdělání 7 % seniorů, častěji muži. (SLDB 2011)
- Míra ekonomické aktivity se strmě snižuje za hranici důchodového věku. Ve věku 65–69 let byl ekonomicky aktivní ještě každý desátý senior, ve věkové skupině 70 a více let každý čtyřicátý. Ekonomickou aktivitu deklarovalo téměř 5 tis. osob ve věku 65 a více let, z toho dvě třetiny tvoří muži. (SLDB 2011)
- Nejvyšší podíl seniorů s maturitou či vysokoškolským diplomem, nejvyšší míra zaměstnanosti seniorů a nejvyšší podíl pracujících důchodců je v centru kraje – v SO ORP České Budějovice, nejnižší je v SO ORP Dačice. (SLDB 2011)
- Ve struktuře zaměstnaných se po dosažení seniorského věku zvyšuje podíl podnikatelů – osob samostatně výdělečně činných a zaměstnavatelů, z hlediska ekonomické činnosti podíl zaměstnaných ve službách a v zemědělství a podle vzdělání mezi muži podíl vysokoškoláků a mezi ženami podíl osob se základním vzděláním. (SLDB 2011)
- Posouvání věkové hranice pro odchod do starobního důchodu se promítá do zvyšování míry ekonomické aktivity u starších věkových kategorií. Nejvýrazněji se zvýšila u mužů ve věku 60–64 let - za 10 let z 30 % na 49 %, a žen ve věku 55–59 let – za 10 let ze 46 % na 70 %.

- Z rozdělení průměrných výdělků podle věku a pohlaví vyplývá, že ženy mají nejvyšší výdělky ve věkové kategorii 60 a více let. Muži mají nejvyšší výdělky uprostřed produktivního věku - muži v podnikatelské sféře ve věkové kategorii 30–39 let a v nepodnikatelské sféře ve věku 40–49 let. Výdělky mužů ve věku 60 a více let jsou již sice poněkud nižší, ale stále nadprůměrné (ve srovnání s průměrným výdělkem za všechny zaměstnané muže kraje).
- Ve struktuře hospodařících domácností seniorů převažovaly domácnosti jednotlivců (48,5 %), v hospodařící domácnosti seniorů tvořené jednou úplnou rodinou (tuto domácnost tvoří pár s dětmi nebo bez dětí) žilo 42,1 % seniorů. Neúplné rodiny (tvořeny jedním z rodičů a dítětem) byly zastoupeny z 8,4 %. Vyskytovaly se také rodiny, které byly tvořeny prarodiči a vnoučaty. (SLDB 2011)
- Většina domácností seniorů bydlela ve standardně vybaveném bytě (94,9 %). Vlastní dům k bydlení používalo 42,8 % domácností seniorů, byt v osobním vlastnictví mělo k dispozici 19,8 % domácností seniorů. Nájemní vztah k bytu zaznamenalo do sčítacích tiskopisů 17,8 % těchto domácností, v družstevním bytě bydlelo 6,5 % domácností seniorů a jiné bezplatné používání bytu se týkalo téměř 8 % domácností seniorů. (SLDB 2011)
- Domácnosti seniorů nejčastěji obývaly byt se třemi obytnými místnostmi (včetně kuchyně), pokud se jednalo o jednu úplnou nebo neúplnou rodinu, měly k dispozici častěji čtyři obytné místnosti. Osobním počítačem s připojením k internetu byly domácnosti seniorů vybaveny z 20,8 %, některé domácnosti měly k dispozici počítač bez připojení k internetu (2,9 %). (SLDB 2011)
- Postavení konkrétní osoby ve věku 65 a více let v domácnosti se poměrně výrazně liší mezi pohlavími. Také závisí na věku konkrétní osoby. Muži senioři žili v průběhu SLDB ze 67,1 % v páru (sezdání či nesezdání). S přibývajícím věkem se zvětšuje podíl mužů, kteří žili sami a vytvářeli domácnosti jednotlivců – 19,5 % nebo deklarovali, že žijí jako osamělý rodič – 2,5 %. V páru žilo v době sčítání 35 % senierek. Podíl žen, které označily, že tvoří domácnost jednatelky, byl v době sčítacího cenzu 40,4 %. Dalších 7,6 % senierek deklarovalo, že žijí jako osamělý rodič. (SLDB 2011)
- Síť zařízení ústavní péče v kraji tvoří 9 nemocnic a 10 odborných léčebných ústavů, včetně 4 léčeben pro dlouhodobě nemocné (LDN) a 1 hospice. Nemocnice disponují celkem 3 171 lůžky, léčebné ústavy 824 lůžky. K lůžkovým zařízením náleží ještě 5 lázeňských léčeben s 1 471 lůžky. V kraji provozuje svoji činnost 170 lékařů.
- Zdravotní péči poskytovalo k 31. 12. 2013 (poslední dostupné údaje) na území Jihočeského kraje 2 613 lékařů a 5 783 zdravotnických pracovníků nelékařů.
- Nejčastějšími zdravotními problémy seniorů jsou nemoci oběhové soustavy (hypertenze, ischemická nemoc srdeční a cévní nemoci mozku) a onemocnění zhoubnými novotvarami. Pacientů s ischemickými nemocemi srdečními bylo 58 % v seniorském věku, s cévními nemocemi mozku téměř 70 %. Z celkového počtu pacientů s onemocněním novotvarem bylo v kraji téměř 60 % pacientů ve věku 65 a více let.
- V roce 2013 (poslední dostupné údaje) bylo z celkového počtu hospitalizovaných osob v Jihočeském kraji 35,4 % seniorů. Zatímco se celkové počty hospitalizovaných během let postupně snižují, u věkové kategorie 65 a více let (zejména u mužů) se tyto počty lehce zvyšují.
- V léčebnách dlouhodobě nemocných bylo průměrně hospitalizováno kolem 3 000 osob ročně. V roce 2013 byla v Jihočeském kraji průměrná ošetrovací doba v LDN 34,7 dne.
- Domácí zdravotní péče se ve větší míře poskytuje osobám ve vyšším věku. Ze všech uživatelů domácí zdravotní péče v kraji bylo téměř 80 % ve věku 65 a více let.
- Počty starobních důchodců rostou vlivem předčasných odchodů do důchodu. Oproti roku 2010 počet starobních důchodců (bez souběhu) ke konci roku 2014 vzrostl o 7,4 %, počet příjemců předčasných starobních důchodů se za stejnou dobu zvýšil o třetinu. Koncem roku 2014 předčasný starobní důchod pobíralo 30 % starobních důchodců (bez souběhu).
- Odchody do předčasného starobního důchodu souvisí se situací na trhu práce, méně časté jsou v oblastech s nižší nezaměstnaností – uvnitř kraje v okresech Prachatice a České Budějovice, v mezikrajském srovnání v Hlavním městě Praze a Středočeském kraji. V Jihočeském kraji jsou nejčastější v okrese Český Krumlov a v celorepublikovém pohledu v Kraji Vysočina.
- Průměrné starobní důchody v Jihočeském kraji jsou poněkud nižší než republikový průměr, průměrné starobní důchody (bez souběhu) mužů jsou o 20 % vyšší než důchody žen. V Jihočeském kraji koncem roku 2014 průměrný starobní důchod (bez souběhu) mužů překročil hodnotu 12 tis. Kč, a žen 10 tis. Kč. V Jihočeském kraji jsou nejvyšší starobní důchody v okrese České Budějovice a nejnižší v okrese

Jindřichův Hradec. V ČR jsou nejvyšší starobní důchody mužů v hornických okresech, nejnižší v okrese Znojmo, důchody žen jsou nejvyšší v Hlavním městě Praze a nejnižší v okrese Karviná a Znojmo.

- Ze zařízení pobytových sociálních služeb jsou primárně seniorům určeny domovy pro seniory a domovy se zvláštním režimem, v obou je v kraji celkem 3 700 míst. Jihočeský kraj má v přepočtu na 1 tisíc obyvatel ve věku 65 a více let ve srovnání s ostatními kraji v domovech pro seniory největší lůžkovou kapacitu, přesto je počet neuspokojených žádostí vyšší než naplněná kapacita. V domovech se zvláštním režimem má kraj v přepočtu na obyvatele podprůměrný stav lůžek ve srovnání s ČR, počet neuspokojených žádostí o umístění je nižší než reálná lůžková kapacita.
- Počet klientů pečovatelské služby v kraji spíše klesá, navzdory tomu má Jihočeský kraj v přepočtu na obyvatele třetí nejvyšší počet klientů (bez ohledu na věk).
- Počet příspěvků na péči v rozdělení podle věkových skupin se zvyšuje s přibývajícím věkem. Ve věkové skupině do 59 let je vyplácen jeden příspěvek na péči v přepočtu na 100 obyvatel, na rozdíl od věkové skupiny 85 a více let, kde je vyplácen každé druhé osobě.
- O ochotě seniorů zapojit se do veřejného života svědčí jejich zastoupení na kandidátních listinách ve volbách do zastupitelstev obcí. V přepočtu na 1 000 osob ve věku 65 a více let kandidovalo 15 osob, což je nejvyšší podíl mezi kraji ČR. Ve větší míře se senioři objevují na kandidátních listinách měst a obcí od 2 tisíc obyvatel, kde tvoří víc než desetinu z celkového počtu kandidátů. Od voleb v roce 2006 se počet kandidátů v seniorském věku zvyšuje.
- Z kandidátů v seniorském věku se ve volbách prosadila necelá čtvrtina. Ve srovnání s kandidáty mladších věkových skupin jsou senioři méně úspěšní, což může být do jisté míry ovlivněno i jejich umístěním spíše v zadní části kandidátních listin. Ve zvolených zastupitelstvech mají senioři ve věku 65 a více let téměř 6% podíl. Víc než desetinou se podílejí na zastupitelstvech měst od 5 do 20 tis. obyvatel a nad 50 tis. obyvatel.
- Používání počítače a internetu se stává běžnější i pro osoby vyššího věku. Počet seniorů, kteří používají počítač/internet se za pět let zdvojnásobil, v roce 2014 ho použilo víc než 20 % seniorů. V mezikrajském srovnání se však Jihočeský kraj řadí mezi kraje s nižším podílem seniorů používajících internet/počítač.
- Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích pořádá již od roku 1992 vzdělávací programy v rámci Univerzity třetího věku. Od roku 2007 se jich každoročně účastní víc než 1 000 posluchačů. V roce 2014 se do programů Univerzity třetího věku zapojilo téměř 1 500 účastníků. Většinu vzdělávacích programů organizuje Zdravotně sociální a Teologická fakulta.

